

Görüşler

İçindekiler

- İkinci Türk Tarih kongresi
Anadolu (Şiir)
Bir Hatibin hususî hıfzussıhhası
Nailî kadimden
Fikir adamı
Şair Yahya Nüzhet
Öldüğüm zaman (Şiir)
Kambur
Moğollar âlemi
Düğüm (Şiir)
İntibaksızlık
Halkevi faaliyeti
Sağırlara konser (Şiir)
Etîli Şairler
Denizde doğu ve sen (Şiir)

Adana Halkevi tarafından
çıkarılır aylık kültür dergisi

Birinciteşrin

1937

4

Adana : Seyhan Basımevi

G Ö R Ü Ş L E R

Adana Halkevi tarafından ayda bir çıkarılır

Yıl : 1

Birinci Teşrin 937

Sayı : 4

İkinci Türk Tarih Kurultayı

Beşer kafasına yeni ufuklar açan Türk inkilâbının nurlu yollarından biri de "Tarih,, in "Hakikat,, larla kucaklaşmasını temin etmesidir.

Bu güne kadar hakikatlardan inhiraf eden Cihan tarihleri Atatürk devrinin medeniyet ve ilme verdiği ışığın cazibesine bir mknatis gibi tutularak mazideki hakikî varlığına hasretle kavuşmuştur.

Dün dünyaya okutulan ve hakikatın kendisi gibi neşredilen tarihi vakalar bu gün Türkün kültür hızı karşısında yalancılıklarını gizlemekten aciz kalmışlardır.

Mazinin aynası olan eski tarihler bu günün aydınlattığı esaslar karşısında sırları dökülen ve köhneleşen bir cam parçası olmuştur.

Mazinin hakikî değerini ve eserlerini ancak bu günkü medeniyetin düşünen kafası anlayabilmiştir.

İşte yalnız yeni Türkiyeye değil bütün cihana bunu anlatan büyük varlık asırları yılların dar çerçevesine sığdıran inkilâpçı Türk milletinin yaratıcısı olan Atatürktür.

Yeni Türkün ecdadının yüksekliğini dünyaya tanıttırması kadar hiç bir ulus medeniyete ve ilme bu kadar büyük ve özlü bir kıymet bahşedememiştir.

Asırlara zafer , geçtiği topraklara nur ve gördüğü milletlere medeniyet hediye eden büyük Türkün bu günkü kurultayı da tarih sahifelerine geniş bir hakikatı ilâve etmiştir.

Dolma Bahçe sarayında açılan bu ilim kurultayı dünya ilim adamlarının da Türk tezine olan bağlılık ve alâkasını göstermesi itibarile beynelmilêl bir ilim kongresi olmuştur.

Dünyaca her gününe ve her kararına bir tarih bağışlanan Atatürkün irşat ve işaretleriyle hız alan kurultayda dünya tarihlerine benliklerini öğretecek kadar değerli ve tarihidir.

Dünya medeniyetinin bu günkü vaziyetini doğuran amillerin ve zafer dolu akınların Türkün ana yurdundan fıskıran bir kaynak olduğunu ikinci tarih kurultayı bir kere daha ve alemşumul olarak isbat etmiştir.

Taha Toros

Anadolu

*Beşbin yıllık bir Çınardan kopan dal,
Yer yüzünde tek fidandır o eller.
Yavrucuğum, bağrına bas onu al
Atatürkten armağandır o eller.*

*Üzerinde ırmak ol da çağla, ak,
Ona kötü bakanları boğ bırak;
Zira sensin yarasını saracak
Damarından sızan kandır o eller.*

*Boyanacak olursa al kana yurt,
Gömülecek bir yer verir sana yurt;
Sakın sanma bir dağ taşdır anayurt
Gök tolgalı bir canandır o eller...*

*İçerinde yer tutan o; Sılanar,
Yüreginde yalnız onun aşkı var.
Gök yıkılsa, acun olsa tarumar
Kalbden çikmaz bir vatandır o eller*

A. E. Ö. O.
Gültekin Sılanar

Bir Hatibin hususî hıfzıssıhhası

Hamdi Akverdinin Ankarada seri halinde verdiği beş konferansı Ankara Halkevi tarafından kitap halinde çıkarılmıştır. Hitabet Sana'atı adını taşıyan bu kitaptan bir parça alıyoruz.

Doktor A. vvicart, (L'orater) isimli eserinin birinci cildinde, hatibin normal hıfzıssıhhasından bahsettiği kısımlarda, şunları söylüyor:

«Sürmenaj» bakımsızlık, romatizma, grip yahut umumî yorgunluk gibi sebepler yüzünden hançere gışayı muhatisinin rahatsızlanmasile husule gelen fena ihtizazlı sese mani olmak için, vasat ses çıkarırken hançereyi fazla eğmelidir. Hançerenin tazyiki sayesinde ses tannan ve biraz dolgun olur.

Göğüse dayanılarak çıkarılan (veya Gutturale denilen) seslere gelince: dil hayli içeri çekilmiştir, hançerenin alt kısmındaki "Voile" gışa tenbelce kaldırılmıştır. Ağız açıktır. Küçük dil, fevkalâde sıkışmış olan hançereyi örtmek üzeredir. Teller kabil olduğu kadar çok tekallüs edüp sıklaşmıştır. Böyle bir ses ancak söyleyenin kendisine pek tannan gelir, dinleyiciler lâyikile işitmezler bile. Binaenaleyh, hitabete hiç yarayış değildir.

Ses ve teneffüs mümaresesi : -- Her sabah hiç değilse 10 dakika jimnastik, ve jimnastiğin devamı müddetince geniş nefes alıp ağır nefes verme hareketleri yapılmalıdır. Nefes verirken dili kabil olduğu kadar dışarı çıkararak bazı sesli harfler telâffuz etmek, hançerenin terbiyesi bakımından çok faydalıdır. Ciğerleri kuvvetlendirmek için burundan nefes almalıdır. Fakat, nutuk irat ederken hemen nefes alıverme kabiliyetini, ağızla az nefes alıp bunu uzun bir zaman içinde azar azar vermek suretile elde etmeğe çalışmalıdır.

Teneffüs mümareselerine, burunla nefes almak suretile başlamalı, ciğerlere azamî miktarda hava sokmalıdır. Nefesleri derin

ıderin almalıdır. Bu hareket bütün teneffüs uzuvlarını çalıştırır şıryanışezenin genişlemesine ve kasabatın inkişafına yardım eder. Nefes verişler de sık ve kuvvetli omalıdır. Böyle burunla nefes alış 5 dakika sürmelidir. Sonra; yarı açık ağızla ağır ve derin bir nefes alış, ağır ve derin nefes veriş ve verirken sırasıyla muhtelif sesli harfler telâffuz ediş mümareseleri yapmalıdır. Ekzersiz sonuna kadar, nefes veriş faaliyeti hep aynı kalmalı fakat nefes alış keyfiyeti— ağız açıklığının tedricen fazlaşması ve nefes alma faaliyetinin sür'atlanması ile— tedricen değışmelidir. İşte bu surettir ki; söz söylerken ağızla alelacele nefes alabilme ve buna mukabil pek az nefes verme imkânı elde edilmiş olacaktır.

Bu ekzersizler için zaman ve müddet tayin olunamaz. Maksat hatibi, söz söylerken teneffüs ile aslâ meşğul olmayacak bir hale getirmektir. Mamafî, her akşam ve sabah, hattâ yatakta, on dakikalık böyle bir mûmârese hiç bir zaman faydadan hâli değildir. Nihayet her türlü uzvî ve zihnî faaliyetin esasî kanın muntazam ceryanında, temizliğinde ve uzviyetlerin kifayette beslenişinde değîlmi dir?

Hatip bu nevi ekzersizleri günün her hangi bir saatında yapmak istediğı taktirde bir şezlonga mümkün olamazsa bir sandalye veya koltuga uzanmalı ve bacaklarını — karnı tamamen serbest bırakacak tarzda — iyice uzatmalıdır. Bu şekilde burnile ağır ve derin nefesler almaya, yine ağır ve derin nefesler vermeye başlamalıdır. Nefesi genişletmek imkânını, bol bol verilen nutuklar sayesinde değîl, bu bahsolunan ekzersizler yardımıyla elde etmek çaresine bakmalıdır.

Hatibin bilmesi icap eden en sıhhi tedbirler şunlardır: Nutuk irad edeceği veya konferans yapacağı gecenin öğle sonunda, açık havada, yaya ağır ağır bir gezinti yapmalıdır. Asabileşmeleri, ziyaretler ve faydasız muhavereleri bırakmalıdır. Yemek sonunda bir az limonata iyidir. Bir şezlonga uzanup karnını sıcak tutmalıdır. Nutuk irad edeceği mahalle yarım saat önce gelmeli dir. Evi ile söz söyleyeceğı yer arasında 20 dakikalık bir mesafe varsa, yürüyerek gelmelidir. Ve orada تنها bir yere çekilip, bir kaç dakika, önce tarif olunan teneffüs ekzersizlerini yapmalı ve sonra, fikirlerinin teselsülü üzerinde soğuk kanlılıkla uzun uzun düşünmelidir.

Eğer baş ağrısı varsa, söze başlamadan 40 dakika önce 50

santigramlık bir aspirin yahut 30 santigramlık bir (Pyramidon) yutmalıdır. Hafızasına fazla güvenmeyorsa Pyramidon yahut buna altı yedi santigram kadar Kafein ilâve etmelidir.

Çarpıntısı olanlar, yahut asabî kadınlar, söze başlamadan iki saat kadar önce bir (Huille Comphée) şiringası yaptırmalıdır. Bunların Kafein yerine (Teinture de kola) almaları daha münasiptir. Bu sonuncu, hafızasına hiç güvenmeyenlere ve zihnen fazla yorgun olanlara da şayanı tavsiyedir.

Hitabet günü alınması lâzımgelen tedbirlere gelince:

Uyanınca, akşamdan hazırlanmış bir bardak su veya bir ihlamur içtikten sonra yataкта sırtüstü uzanmalı ve hiç olmazsa 30 defa derin ve ağır ağır nefes almalıdır.

Nefes alış ve veriş burundan olmalıdır. Eğer burun- nezle veya bu gibi bir sebeple tıkalı ise oraya bir iki damla yumuşatıcı ilâç koymalı ve eğer buğazda bir rahatsızlık hiss olunuyorsa, bir iki kahve kasığı (Thymo- menthol) ü bir bardak çok sıcak suya koyup boğazı bunun buğusuna tutmalıdır.

Öğleden önce: sabah kahvaltısını erken yapmalı, hava nasıl olursa olsun bir sabah gezintisine çıkmalıdır. Yalnız hava fazla rutubetli veya sağık ise, yolda katiyen konuşmamaya ve ağızla nefes almamaya dikkat etmelidir. Öğle yemeğinden biraz evvel eve dönüp, on dakika kadar, yarı sesle nutkun belli başlı kısımlarının provasını, yapmalıdır. Eğer nutuk veya konferans gece ise, öğle yemeğini kuvvetli yemelidir.

Öğle sonu: küçüktür bir gezinti, masa başında dinlenip düşünmekten çok daha isifadelidir. Eğer nutuk veya konferans öğle sonu ise ve şayet bir iki saat önce bir kahveye gitmek mecburiyeti varsa, kahvede aslâ soğuk bir şey içmemelidir. Eğer nutuk gece ise, iki saat önce bitmiş olacak hafif bir akşam yemeğinden sonra bir şezlonga uzanmalı, ayaklarını sıcak suya koyup mevzu üzerinde cilttiyetle ve uzun uzun düşünmelidir. Hitabe veya konferanstan önce kabil olduğu kadar az çene çalmaya dikkat etmelidir. Hatip, gripli ise, söze başlamadan yarım saat kadar önce, ılık ihlamurda eritilmiş bir aspirin içmelidir.

Konferans veya nutku bitirdikten sonra gezinmek, zihin yorgunluğunu giderme ve sinirleri yatıştırma bakımından, çok faydalıdır.

Hatib, aslâ sigara içmemelidir. Nutka takaddüm eden günlerde fosforlu gıdalar almaya dikkat etmelidir ve mahrem hayatın-

da ifrata varmamalıdır. Hatib spor yapmalı fakat vicudu fazla yormıyan sporları seçmelidir. Hitabet anından sekiz on saat önce banyo veya ılık duő yapmak iyidir. Fakat, aslá yüksek hararetili bir hanamda uzun uzun kalmamalı., [*]

Görülüyor ki, hatibin - hitabet işi için lüzumlu - bütün uzuvları' fizyolojik kanunlar dahilinde, gayet mükemmel ve canlı bir şekil e işlemelidir. O şekilde ki, dimağ, ciğer ve hançerenin asgarî cehti ile zihni randımanının azamisi elde olunabilsin. Uzviyetin yorgunluğu veya zindeliği, muhit, söz söylenirken içinde bulunulan vaziyet, ayrı bir bahiste anlatacağımız veçhile, muvaffakiyet üzerine çok büyük tesirde bulunan âmillerdir. En büyük bir hatib bile, Őiddetli bir baş ağrısı ile kürsüye çıkarsa, yahut pek soğuk veya pek sıcak bir yerde, sigara dumanile dolu yahut yan taraftan mütemadi gürültüler gelen bir salonda söz söylemek zaruretinde ise, uzun müddet ayakta kalmaya mecbursa ve vücudünün her hangi bir tarafındaki ıztırap sık sık kendini hissettiriyorsa.. muvaffakiyetinin mühim bir kısmından mahrum olmuş sayılır.

[*] Dr. A. wicaret: L'orateur, tome 1, P. 25-70

Dİvan köşesi :

Naili Kadimden Yeni Dile

*Bir Şişe Őarap olsak; önce kadehe boşalsak,
sonra içki düŐkünlerinin ağzına dökülsek.*

*Yeşil bahçelerin çardaklarında bir Asma
yaprağı olup sallansak ve sabah rüzgârı estikçe
ağaçlı yollara dökülsek.*

*Bir gün billur bardaklardan sevgilinin ağzı-
na boşalsak. Fakat yerimizi sedeflerde aramak
Őöyle dursun, nisan yağmuru gibi açıkdenizlere
dökülüp gitsek ona da razıyız.*

*Damla damla biriksek de aşkının ateŐini
harap olmuş ciğerlerimizin kanlariyle söndürmeğe
çalıŐsak.*

*Zerre zerre, keder çölünün kumları haline
gelsek, sonra rıh diye, sevgiliye giden hasret
mektubunun yazılarına dökülsek. . . .*

Fikir adamı gibi hareket etmek ve işadamı gibi düşünmek lâzımdır. (1)

M. Naci Ecer

« Xavier Léon » Felsefe kongresini tesis ettiği zaman ben, saygı değer üstadın yanında yer alabilecek kadar yaşlı bir halde idim. O kongrede de 1900 yılındaki beynelmil bir dünya sergisi münasebetile açılmıştı. O zaman bazı kimseler böyle makina, alât ve edevat kabilinden medeniyetin maddi istihalleri arasında dünya tefekkürünün en mücerred ve en yüksek şekilleri altındaki teşhiri işinin sıkıştırılmasına hayret etmişlerdi. Aslında « Xavier Léon » istikbalin mükemmelen gösterdiği şeyleri önceden pekâlâ keşfetmişti: Bizim en harikali icad ve keşiflerimiz, eğer bunlara hakim olmağı bilmezsek, aleyhimize dönecekler, eğer insanlık kendini sevk ve idare etmek ve hatta tutunabilmek için bir ahlâki enerji fazlalığıyle eşleşmemiş ise insanlığın cüssesindeki bu büyüme onu tabiatile yürümekten alıkoynan bir hale getirecektir.

Bugün ortaya çıkan siyasi, iktisadi, içtimai ve beynelmil meseleler, herbiri kendine has tarzile, bugün korkunç bir hale gelmiş bulunan bu insan beden ve ruhu arasındaki nisbetsizliği ifadeden başka birşey değillerdir. İnsan ruhu bedenin büyümesi nisbetinde genişliyemediğinden kendine göre çok büyük olan bu beden içinde bucalamaktadır. Muvazeneyi kurmak için ise, filhakika, felsefemiz kâfi gelmiyecektir. Çünkü bununçun ona

(1) *Beynelmıl Felsefe kongresi bu yılki toplantısını Temmuz ayı içinde Paris sergisi münasebetile açılan (Descartes) sarayında yaptı. (Descartes) in "Usule dair nutuk", adındaki kitabının neşrinin üçyüzüncü yıl dönümü dolayısıyla bu kongre "Descartes", felsefe sistemi üzerinde ki uzun araştırmaları teşhir etti. Kongrenin fahri reisi büyük Fransız Filozofu "Henri Bergson" hasta ve yaşlı olduğundan kongreye iştirak edemedi. Fakat kongrenin açıldığı gün bir mektup yollayarak "Descartes", hakkındaki düşüncelerini bildirdi. Bu sayfalar işte o mektubun tercümesidir.*

bütün kuvvetlerle gergin bir irade ıktıza edecek ve bir kararın önce görülemiyen neticelerini ancak bildiren ve böylece imkânı ve imkânsızlığı birbirinden ayıran şahsî ve kollektif bir tecrübe de grekli bulunacaktır. Kuvvetli ve keskin irade birçok kimselerde, maalmemnuniye, mevcuttur. Fakat tecrübe önümüzde birbirile ancak tezaadlarla çarpıştığını gördüğümüz siyasî şekiller ve içtimai teşekküller suretinde cereyan etmektedir. Bu tezaadlarla çarpışan şekilleri bir zaman sonra bir tek ve yalnız bir tecrübe halinde uyuşmuş olarak bulacağız Ve o zaman felsefe herkese hareketlerinin tam şuurunu vermeğe muvaffak olacak, tahlilleri kolaylaştıracak, terkipler ilham edecek ve böylece insanlığın tarihinde yeni bir devir açılacaktır. Ben önce makinanın insanlar arasındaki müsavatsızlığı artırdığını görüyorum, fakat sonra bollaşan maddi istihsaller yanında insan çalışmasının kısaldığını da görerek herkesin Edebiyat, ilim, felsefe ve sanat gibi en yüksek ve asil zihin işleriyle meşgul olmasına vakit kalmasına da seviniyorum. Meşgul olunacak vakit bulunduğu zaman ise elit (güzide) lerin yetişmesine sebep olan istifa, yalnız ahval ve icabın önüne çıkan kimseler üzerinde değil, tamamen müsavi olarak mücehhez bir halde yola koyulan bütün insanlar arasında da tesirini gösterecektir. Bu takdirde de sayıca, hele değerce elitler daha fazla kuvvetlenmiş olacaklardır. Bu hal insanlık için belki yeni bir şekil alma olacaktır. Beynelmilel dünya sergisi içine bir felsefe kongresi sıkıştırılmakla filozoflarda hasıl olmuş bulunan ve bugün için ütopi veya paradoksal sanılan fakat yarın için belki pek basit addedilecek olan düşüncelerden bazıları işte bundan ibarettir.

Kongrenin bu defa (Descartes) hatırasile açıldığını göz önüne alırsak bu düşüncelerin ilerde zayıflıyacaklar değil daha çok kuvvetleneceklerinden emin olmamız lâzımgelir. Cidden, (Descartes) sepekülâyon dehânın tam kendisi idi. Kâinatın şamil olan zekâsı insan tefekkürünü yeni bir kalıba soktu. Bütün ezada ve teferrüatta o, bir riyaziye icad ettiki ona bir riyaziyecî, işi hiç izam etmiş olmaksızın, Lâtin şairinin şu sözünü mükemmelen tatbik edebildi: « Anasız doğmuş bir çocuk. » ... İşte (Descartes) ın « Usule dair nutuk » u bu âlemşümü riyaziyenin veya daha ziyade herşeyi kueaklamağa elverişli aynı cinsten bir ilmin tahlili ve tefsiridir. O, kâinattaki umumî mihanıklılığın ana hatlarını çizerek fizik ilminin idealini yarattı. O,

[Sonu 25 inci sayfada]

Acı bir yıldönümü :

Şair Yahya Nüzhet

On beş yıl evvel bugün ölmüştü

Yazan : Taha Toros

İşte Çukurovanın ateşli ve hassas bir şairi ki şairliğine ve gençliğine doymadan gitti:

Yaha Nuzhet bu günkü Adana münevverlerinin kalbinde geniş yer tutan sevimli bir çehredir.

28 yaşında sönüp giden bu gençte kuvvetli bir istidat vardı. Şairliğini takviye eden vatanperverliği ve müfrit milliyet perverliği bu günkü Adana münvverlerinin kalbinde hatıralarıyla yaşamaktadır.

1894 de Ceyhanda" Nogay oymağından doğan Yahya Nüzhet küçük yaşta Adanaya getirilmiş ve hayratıyla meşhur Hacı Şefika Hatunun himayesine tevdi edilmiştir.

Hacı Şefilka, Yahya' da gördüğü itsidadı körletmiyerek onu idadide okutmuş ve 1913 de beraberinde Hicaza götürmüştür. İşte bu yüzden Yahya Nüzhet'e „Hacı Yahya,, denilir.

3-4 yaşında Hacı Şefika'nın himayesine giren yahya bilâhare edebiyata heves etmiş ve Edebiyat hocalarının takdir ve hayretini üzerine çekmiştir.

Umumî harpte ihtiyat zabiti olarak Medineye gönderilmiş Fahri paşanın maiyetinde ve Haremi şerif muhafızlığında bulunmuştur.

Umumî harbi müteakip Adanaya gelerek işgalde Bozantıya kaçmış Milli Mücadeleye iştirak etmiştir.

Toros dağlarında vatan uğrunda silâhını kullanan şair kalemini de kullanmayı ihmal etmemiştir. Orada yazdığı şîirler onun

kalbindeki hassasiyeti vatan aşkını tamamiyle canlatmaktadır. Daha sarayın içrayı hüküm eylediği bir zamanda Sultan aleyhinde yazdığı yazılar şayanı hayrettir.

Adana istirdadında çılgın bir çocuk gibi sevenen Yahya Nüzhet hıncını yenememiş olacakki Garp cephesine gönüllü olarak iştirake karar vermiştir. Oarada zatürreeye yakalanmışsa da ehemmiyet vermiyerek cephedeki vazifesini terk etmemiştir. Hastalığının ilerleyişini gören doktorlar mecburi bir tebdilhava ile şairi Adanaya göndermişlerse de hassas şair 16 eylül 922 de İzmir zaferinin akebinde gözlerini kapamıştır.

Yahya Nüzhet öleceğini ve hastalığının seyrini tamamiyle biliyordu. Ödügü güne kadar yazmıştı. Hatta ölmeden üç gün evvel yazdığı bir mtupta artık marız hislerin esiri olmuştu.

28 yaşında hayattan göçen Yahya Nüzhet Temiz ahlakile, vatanperverlik hisleriyle bütün Adanalıların sevgisini kazanmış değerli bir gençti.

Şiirlerini kitap halinde bastıramamıştır.

Şiirlerinden:

— 1 —

Düşeli Sevdanın çılgın demine
Başımdan esmedik yellere mi kaldı?
Dolaştım serseri,sevki hicranla,
Alemde görmedik, iller mi kaldı?
Cevrinle sevdiğim: pek çok ağladım
Yas tuttum yıllarca kara bağladım
Yolunda göz yaşı olup çağladım
Gözümden akmadık seller mi kaldı
Bu gönül aşkına; çırpınan bülbül
Leblerin ey güzel, iki gonce gül
Zülüünden taşıyor, bir tutam sümbül
Göğsünde solmadık güller mi kaldı
Böyle bilmezdim ben; bivefa çıktın!
Gülmedin bir kere, gönlümü yıktın
Nüzhet'in aşkından ne çabuk bıktın
Gönlümü kırmadık eller mi kaldı

— 2 —

Bahari ömrümde; sen ey güzel kız
Şehirle açılmış, şuh bir zambaktın

Can buldu benliğim seni sevince
 Bir damla aşk olup ruhuma aktın
 Neşeyi tatmamış; hülya bilmezdim.
 Mecnundum ezelden, Leylâ bilmezdim.
 Sevmekten bihaber sevda bilmezdim.
 Gönlümde aşk deye, bir ateş yaktın
 Haleler işleyor, hüsnüne kâkûl
 Leblerin gizliyor, iki goncagül,
 Zülfünde dururken bir tutam sünbül
 Onu da dolayıp boynuma taktın
 Sevdanın bağında, solmaz çiçektin
 Hazanı aşkıma, az çekecektin
 Osanup Nüzhetten; vaz geçecektin
 O ahü gözlerle, ne için baktın?

— 3 —

Aşkına düşeli kalmadı mecal
 Yaradır hşretin; ruhuma melâl
 Dök artık kanımı, vallahi helâl
 Görsem bir türlü, görsem bir türlü
 Kalbimi yaralar o sehhar gözler.
 Yadımda çırpınır, o tatlı sözler
 Zavallı gönlümde vüslatın özler
 Görsem bir türlü, görsem bir türlü
 Ağladım, gözümün yaşından bıktım
 Ummazdım sevgilim vefasız çıktın
 Vuslundan dem urdum. Çehreni yıktın
 Görsem bir türlü, görsem bir türlü
 El gibi sevmedim ben alelade
 Gönlümü kul ettin ahü feryada
 Cevrinden kalayım nolur azade
 Görsem bir türlü, görsem bir türlü
 Hayatım yolunda, bak oldu heder
 Kalbimi tırmalar, bin yeis keder
 Ölürsem ben acep seni kim sever
 Görsem bir türlü görsem bir türlü
 Farkın yok benzersin bir katı taş
 Kocadım kahrinle geldim son yaş

Hicrinle kalayım artık baş başa
Görmesem bir türlü görsem bir türlü

ORDUYA

Tam iki kara yıl ; seğili Bursa
Yunanın zulmiyle hicran döküyor
Namusu şenaat, yolunda veren;
Zavallı genç kızlar boyun büküyor
Camiler susuyor, haneler harap,
Aç itler geziyor güzel bağlarda
Gülleri kuruttu, matem rüzkâarı.
Sünbüller açmadı yeşil dağlarda

Bu haşin fecaat devam etsin mi?
Düşmanı bir daha göçe görseniz.
Ne kadar yakışır yeşil Bursanın
Ufkuna alkanla şafak örseniz

Kurtulsun mabetler, türbeler, kuran
Zincirde inliyen çehreler gülsün
Bursayı kurtar ki: kahraman ordu
Türkün ulu nezri yerini bulsun

Öldüğüm zaman

*İşli duvarlar kıranlık bir oda
İşte büt in ömrüm soldu burada
mumun ışığı sönerken odamda
Dünyaya edecek ruhum elveda*

*Artık yanımda ne bir mum yanacak
Ve ne de o açlık homurdanacak
Ancak yarılar dolaşıp her an
Ninni söyleyecek ölüğüm zaman*

Muzaffer Köker

Kambur

Çalınmış değil, alınmış değil, bulunmuş değilsin sen ; elim gibi, ayağım gibi ve başım kadar benimsin.. Seni ne satar, ne bağışlarım .. Çukurumuz ikimizi de kucağına alabilecek ka da geniş olsun.

Sen benim sırtımda değil, onları gözlerinde ağırlıksın.. ve bilirsin onların kim olduğunu ...

Sen şu fanî dünyanın zemin arızalarından birisin : hari-tamda yerin bir irtifa olarak gösterildi.

Benim biraz dağarcığım, biraz hafızamsın sen.

Ben bir köstebeğim ve sen benim kabarttığım toprak yığınısın .

Ben de onlar gibi göğsümü çıkararak, boynuma bir mün-hani çizerek, yapma incilerden bir gerdanlık takarak yürüyebilirdim. Dimdik yürümüyorsam bu, seni sırtımdan düşürmemek içindir.

Şu monotonluk içinde manzarn manzaran gözlere bir değişiklik olsun.

Sen benim erkek güzelliğimin çirkinlik şeklinde görün-meye razı olmuş tavazuusun. Sen benim incinmiş olarak yerden aldığım, öpüp alınma götürdükten sonra sırtıma koyduğum gu-rurumsun, seni yapan el yakları, zebüleri, bizonları yapan este-tiğin elidir. Fakat seni bir basamak zannedenler bu zanlarını to-pallhyarak ödediler.

Sen benim dikkafalılığımın uysallık şeklinde görüamüş, sen benim otuz üç yaşımın ihtiyarlık yorgunluk şeklinde görün-meye razı olmuş tevazusun.

Senin nitrogliserin dolu bir kap olmadığını kim iddia edebilir?

Ey altında putlarımı beslediğim kubbe, putlarımı kaza-dan belâdan emin eyle.

Kafamda yer kalmadı artık; oraya sığdıramadığım şeyleri sana emanet ediyorum.

Gelecek kitabımın elyazılarını sende saklıyorum.

Beklediğim büyük günler için sende serpantinler, konfe-tiler, çiçekler saklıyorum.

Yarın seni açtıkları zaman içinde bir dimağ bulacaklar.

Arif Nihad Asya

Moğollar Âlemi

Ralph Fox'un

RASİM GÖKNEL

Rasim Göknel Ralph Fox'un Cengiz adlı tarihi eserini Türkçeye çevirmiştir. Yakında çıkacak olan kitabın ilk parçasını, arkadaşlarımızın müsaadesiyle alıyoruz:

On üç yıl evveldi; bir İngiliz genci koyun derisinden Paltosuna sarılmış, malaryanın tesirile yüzü, etrafta ufalanan lös ve donmuş kum yığınlarının rengi kadar sarı, Aral denizi civarında Ceyhun vadisini takiben Özbek Türklerinin memleketi olan derin vadiler ve münbit ovalara kadar uzanan hattı kenarında duruyor ve hattın üzerinde kımıldayan bir şeye bakıyordu; fakat bu kımıldayan şey tren değildi. Burada trenlere de dikkat etmek ister, çünkü pek nadir uğrarlar ve daima havadis getirirlerdi. Fakat bu defa mukavva gibi keskin kenarlı, çıplak sarı tepelerin arasında yılar gibi kıvrıla kıvrıla kaybolan hat pek enteresandı; çünkü üzerinde tren değil bir adam yürüyordu.

İnsanlar dünyanın bu kısmında yaya yürümezler; ya ata veya deveye binerler. Eğer ikisini de yapamıyacak kadar fakirlerse kaçak olarak trene binerlerdi; daha doğrusu on üç yıl evvel zaten mümeneat edecek kimse olmadığı için öyle binerlerdi. O zaman bundan daha şayanı dikkat olan şey, hat üzerinde atsız gelen adam, makasların arasına sendeleye sendeleye gencin durduğu yere kadar geldi, başı aşağıda, yüzüne hiç bakmadan gene sendeleye sendeleye yanından geçti gitti.

Bu adam unutulmaz intiba bırakıp gitti. Termometre sıfırdan epi aşağıda idi; ve bu adamın üzerinde koyun derisinden Paltosu yoktu; Paçavralarının yırtıkları arasından esmer cildi gözüküyordu. Mogollara has yuvarlak ve seyrek

sakallı yüzü soğuşun tesirile çatlamış, gözleri güneşten ve hastalıktan kızarmıştı. Başını ve kulaklarını kadim bir kalpak ısıtıyordu. Fakat bu adamın dünyada tek bir şeyi yoktu; ne atı, ne karısı ve ne Çadırı velhasıl hiç bir şeyi yoktu. Ancak göçebelere has şuurunun derin sevki tablisine uyarak kısa ve eğri bacaklarını yerden yere sürükleyen yalnız bir hayat kıvılcımı... O, tahammül edebiliyordu, fakat ızdırıp çekiyordu dersek mübalağa etmiş oluruz. Evet, her şeyden ziyade o, mütehammildi. Sonbahar göçüle yalnız göl ve nehir kenarlarında bir kaç çamur kulübeden mada bütün çadırların kaybolduğu bu çıplak ve üzerinde bir şey bitmeyen donmuş istepelerde o yaşayabiliyordu; her ne kadar ne görebiliyor, ne hissedebiliyor, nede anlayabiliyorsa da...

Bu atsız adamın, yanından sendeliye sendeliye geçtiğini seyreden genç, bütün bir yaz mevsimini Kırgız - Kazakları arasınd geçirmişti; fakat bunların bütün tuhaf ve garip olan yaşayışlarından hiç bir şey bu atsız adamın manzarası kadar kendisinde derin bir intiba bırakmamıştı.

On üç yıl bu adamın hayali şuurunda sendeliye sendeliye geçmiş ve en nihayet bu eseri yazmasına sebep olmuştur. Bu atsız adam Türk ırkından bir kazaktı ve bu kitap da moğol imparatorluğunun doğuşunun hikâyesidir. Türk ve Moğol bir zamanlar bir ırktı; belki kendi bilgisizliği belki de bütün Avrupalılar arasında dolaşan mütevaris ananevi hatıralar bizim Cengizhan dediğimiz Temuçin - Cingiz imparatorluğunun ilk göçebe Türk imparatorluğundan veyahut büyük ve yerleşmiş Orta - Asya medeniyetlerinden ayrı olduğunu düşünmeğe sevketmiştir. Velhasıl, istepeleri geçen ilk Avrupalı seyyah kafilesi ile o atsız adamı sendeliye sendeliye yanından geçtiği zaman eski ve en büyük ticaret yollarının birisinin üzerinde dnan genç, büyük Tataristanda Cingizin oğulları ve torunları olan ulu Hakanların saraylarını ziyaret etmek üzere yola çıkmışlardı.

Cingiz kimdi; nasıl oldu da dünyanın büyük bir kısmını Moğol atlıları ile fethetti? Alelâde tarih kitapları hatta mütehassısların eserleri bile buna, doğru bir cevap vermiyorlar. Bu mesele, onlara bile şimdiye kadar bir esrar olarak kalmıştır. Moğollar tıpkı tren hattı üzerinde yürüyen adam gibi idiler, muayyen bir yerden gelmiş degillerdir;

bir an durdular ve gittiler. Bu geliş ve gidişi pek pitoresk hatta pek muazzam tasvir edenler oldu. Tarihi yazılar arasında meselâ, M. Leon Kahun'un kitabından dâbâ romantik parçaya az tesadûf edebilir. Fakat beşer tarihinde vukubulan bu büyük inkılâba dair karii ikna edecek bir sebep göstermiyor. Bazı Müverrihler onu yalnız bir adamın dehasına hamletmiştir; fakat böyle bir adamın zulmetler içinden nasıl olup da doğduğunu söylemiyorlar. Bazıları da Moğol milli ruhunun birdenbire uyandığını kaydetmektedirler; fakat milli varlığı bulunmayan ve tarihi olmayan bir halkta neden böyle büyük milli bir ruhun birdenbire meydana geldiğini gene bize söylemiyorlar. Daha başka Müverrihler de hakikatı basit ve ser azat göçebe hayatının daha müterreddi fakat kültürlü halk kütleleri üzerine olan faikiyetini isbat etmekte ararlar.

Fakat modern tarihçiler bu gibi kolay mütalâalarla ikna edilemezler. Beşer Tarihi, milletlerin hayatı ve dehanın inkişafı çok daha derin ve daha çok - veçheli olup bu gibi basit çerçiveler içerisine sığmaz.

Bu, halledilmesi için bağırmakta olan bir meseledir; Çünkü Moğollar tarihte kati bir rol oynamak üzere tekrar davet edilmektedirler. Cingizin oğullarının fethedemedikleri yegâne asyafî bir memleket, Japonya, Moğolların bir zaman hâkim oldukları Asya - İttihadı - imparatorluğunu yeniden tesis etmeğe çalışmaktadır. Bu işde gene Moğollar baş rolü oynayacaklardır.

Bayrağını kanunun dediği gibi yap. Temiz tut. Şerefin demek olan bayrağa saygı göster. Bu saygıyı da icap ettiği yerde onu selâmlamakla isbat et.

Bir arkadaş selâmlanır da yurdun şerefi olan bayrak selâmlanmaz mı?

Düğüm

Madamki gün batacak
Bu dağların ardına
Neden yeşil suların

Bu akan duyguların
Takılmam kanadına?
Madam ki gün batacak

Bilmediğim bir elde
Sensiz esen bu yelde
Sesini işitmeden,

Ve peşine gitmeden!
Böyle nasıl yaşarım/
Bütmiyen hasretinle

O senin kudretinle
Uğuldar ve taşarım.
Ve madem ki bana sen

Bir kere görünmeden
Buluşmamak mukadder
Neden tereddüt eder

Senden ayrı kalırım?
Sensiz ki her şey yarım
Herkes yabancı bana

İsterim öldüğümü
Yırtıcı kuşlar duysun
Senin gözünden irak

Ne gök bilsin ne toprak;
İçimden ağlıyarak
Çözdüğüm bu düğümü
Bağlarken hatırana...

Hamit Salih Asyalı

İntibaksızlık

İntibakı muh'te uymak manasına alırlar. Bunun yekdiğerinden farklı iki ciheti olsa gerektir. Birisi muh'tin Orđanı iine girip ona bağlı kalmak diğerleri ona nymakla beraber onu da birlikte sũrũkleyip gũtũrmektir. Gũrũũyorki bunlardan birincisi daha ok (Passif) ikincisi daha az (Aktif) birer hamule taşırlar. İntibaksızlığı dũřunerek bunu her iki cihetiyle de kabula mecburuz.

Hemen her gũn her yerde sık sık işidegeldiğimiz şu sũz-
lere dikkat edelim.

„-Vicudumda bir halsizlik var. Buranın havasına intibak edemedim-

- Ruhum ok sıkılıyor. Zira buralarda eğlenemiyorum. - Buralar bana dar geliyor. Burası ok sıcak, burası ok soğuk, burası ok ıssız, burası ok gũrũltũlũ, gibi konuşmalardan tutunda hikȃyecilerin kahramanlarını ekseriva intihar ettirmelerine veya diyar diyar koşturmalarına varıncaya kadar hemen hepsi-
ne mũřterek olan bir intibaksızlık vardır.

Gũnũn realite olan hayatiyle birlikte hayalin hayatı olan Romanlarda gũrdũđũmũz bu intibaksızlığı daha buyũk olũsũle Sosyal ve ilmi aemde de gũrũyoruz. Bir kahraman mevcut Mũesseseleriparalayarak milletin bağrıddan fırlıyor. Bir Delat diğer bir Deelete saldırıyor.

Bunlar birer intibaksızlığın ta kendisinden başka bir şey değillerdir. İlmĩn daima ũzerinde yorulduğu şu meseleler intibaksızlığın maddi alemde de var olduğunun ifadesidir. Filan kuyruklu yıldızın bilmem ne burcuna doğru yol aldığını hesaplayıp haber veren Kozmografya meselesiyle dũnyanın merkezindeki Mağma kitlesinin hareketini ifadeye gayret eden Jeoloji meselesi gibi.

İşte ruh kalıbına, insan muhitine, Devlet yurduna, Dũnya merkezine uymamakta ve oturmamaktadır. Aceba bunlardaki mũřterek hikmeti ozecek anahtar nerde ve hangi Ulunun elindedir?

Daimi bir intibaksızlık ve daimi bir hareket ierisindeyiz.

Aceba bunlardan hangisi hangisinin sebep ve neticesi? Ruh kalbini fert cemiyetini, Cemiyet kaidelerini kâinat kanunlarını aşmak azmindedirler.

Niye ve niçin insanlık bir meçhule doğru sürükleniyor. Bu sürükleniş sistemli ve zaruri midir? Mahakkak ki intibaksızlık hareketin hareket cehdin ve ceht te tekâmül ve medeniyetin ilk ve yegâne amili olmuşlardır. Fakat intibaksızlığı yalnız böyle müsbet manasıyla mi alacağız?. Bir çok sarplara çarpıp mahvolmuşların sebebi nedir?. Bülün bunlara daha bir çok sorular eklemek mümkündür. Fakat daimi bir oluş bütün bir ağırlığıle üzerimizde hükümünü gösterirken bunların sayısını artırmaktan ne neticeye varılabilir ki?

İşte bir sürü meseleki düşüncesini günün gürültüsünden didişmesinden ve endisesinden sıyrıpta bu hercü mercin üstüne çıkabilen bir kafa ardına baktığı zaman âlemi çıldırmış olarak görecektir.

Bir parça huzur ve sükûn Acaba aradığımız bu mudur. hayır hayır bin kere hayır o halde esas olan intibaksızlık mıdır?

Bu intibaksızlığı doğuran nedir? Neyi arıyor ve ne istiyoruz? Yoksa bizimle beraber kâinat da aldanmış mev'u't bir âlem mi? Bu hususta bilmem „EFLATUN„la bir olup geçmişte yaşanan bir „ide„, alemine mi koşuyor olduğumuzu kabul edeceğiz.? Gelip gecen büyük başlar hep bunlara birer hal sureti bulmağa çabalamışlar.

İşte en basit aktüel Meselelerden tutun da ilim ve Filozofinin en çetin meselesine varıncaya kadar hepsinde müşterek olan intibaksızlık: Sonsuz hareketin mevludu, tekâmül ve medeniyetin ilk ve yegâne amili ve varlığın alemde seyridir.

Aceba bir gün intibaksızlığın son bulup kâinata nizamın avdet ettiğini müjdeleyen ses, ahiretin de yaklaştığını birlikte haber verebilecek mi?

Mahmut Akçalı

Adana Halkevinde 4 buçuk ay

Ziya Pş.
Günü
17 Mayıs

Gündüz Ziya paşanın mezarına gidildi, Çelenkler kondu. Zülfikar Ortaç mezarın başındaki kısa hitabesinde şairin adını, eserlerini saygıyla andı. Celâl Sabir Mut er şair için yazdığı Mersiyeyi ölünün büyük ruhuna

hitap ederek okudu. Gece Rüstem Okan tarafından paşanın hayatı inceden inceye anlatıldı. Ve Zülfikar Ortaç tarafından eseri inceden inceye tahlil edildi. Mürşide Akyol bu eski Adana Valisinin Adanada yaşayan intibalarile hatıralarını canlandırdı. Eymen Göknel Terkibi bend ten parçalarla, Zeki Üner Müseddes vega zelle, Celâl zefernameden parçalarla v bir gazelle Ziya paşanın ruhunu şad ettiler. Ar kolu da müziğini merhumun ruhuna ve bize dinletti.

Sağırlara Konser

*Kulaklarınızı açın,
Size ses getiriyorum,
Bir kahraman gibi yarın.
Şehre yalnız giriyorum!*

* * *

*Koca meydanda harpının
Tellerini gereceğim
Ve ilk konserimi yarın
Sağırlara vereceğim!*

Suat Salih Asral

İtaat İlâmı Temsili 16/18/26/28 Mayıs :

Üç gece Asri sinemada İtaat ilâmı oynandı. Temsil kolu mensupları Musahip zadenin eserini halkın unutamıyacağı bir ustalikle oynadılar. Mazhar Erdoğan Mazhar olmaktan çıktı, Daniş Hoca oldu. Bayan Türköz Şadiyenin ta kendisiydi. Mesrur Çelebiyi Yurdsal, daldallıyı Ali Şen; İmamı, Kadayıfçıyı,

Dadıyı, Kara koleuyu Ahmet, İhsan, Ahmet Türk öz, İhsan Ataç temsil eder gibideği yaşıyorlar gibi oynadılar. Rıza tam manasiyle « İfrıt » kesilmişti. Eser ilk üç gece sosyal yardım komitesi çıkarına oynamış, 28 de duhuliyesiz tekrarlanmıştı.

Atatürk Gecesi 19 Mayıs :

Atanın tarihimizin en şayanı dikkat saffhaları olan hayatından 19 Mayıs'a kadar olan kısım Mürşide Akyol tarafından alkışlarla kesilerek anlatıldı. Taha Toros ise günün önemini duygulu ve dolgun bir hitabesiyle dinlenildi. ilk 19 Mayıs'a götürerek kudretle yaşattı. Eğmen Göknel, Celâl Sahir, Zeki Üner, Orhan Seyfiden, Faruk Nafizden, Mithat Cemaldan seçtikleri şiirlerle öndere şairlerin, kendilerinin ve bütün kalplerin hayranlığını dile getirmiş oldular. Namık Kemal'den küçük berbeyin Mustafa Kemâl çocuklarına adlı şiiri okuyarak Atatürk gecesinde çocukları temsil etti. Liseden Mahmut, ortadan Şevki Yusuf Ziyanın gazimize, Feyzullah Sacidin mucize adlı eserleriyle ata gecesinde gençliğin sesini temsil ettiler. A^r kolunun esaslı hazırlıkları dikkati celp ediyordu. Halil okan Atatürk'ün vecizelerini tane tane okudu. Dinleyiciler bazıları esasen hafızalarında yaşayan Atatürk vecizelerine bir kaç tane daha ilâve ederek döndüler. Bunlar gecenin yüksek armaganları oldu.

Lozan Gecesi 24 Temmuz :

Gece Taha Toros konferansı, Celâl Sahir kendisinin Sever — Lozan şiiri, küçük Nevin ve küçük Sabahat İstiklâl savaşı ve Lozan Manzumelerile tes'it edildi

30 Ağustos :

Gündüz koşu meydanında diğer hatipler arasında evi temsilen Ömer Sanver büyük zafer hakkındaki bilgi ve ihtisaslarını kuvvetli bir terkip halinde ve hadiselerden top-

lanmış göz yaşartıcı, göğüs kabartıcı canlı misallerle söyledi. Akşam ev bahçesinde Ali Hadi Okan günün Türk tarihindeki önemini günün büyük tesiri altında kalanların heyecanile dinletti: Kurmay yüzbaşı Kemal Aykut Başkumandanlık meydan muharebesini selâhiyetli bir asker anlatışıyla anlattı. Şiir ve muzik 30 Ağustosun yaşatmasına büyük mikyasta yardım ettiler.

Fenlândiya Konferansı 19 Eylül :

Alman gazeteci, seyyah ve konferansyesi bay Herman Kolp projeksiyonla gösterdiği canlı resimler münasebetiyle verdiği Türkçe izahatta kardeş finleri yakından tanıttı. Adetlerden, dülden, medeni seviyeden bahsetti. Bu, hem eğlenceli hem faydalı bir konferans oldu.

Operlör Konferansları 16 Mayıs — 23 Eylül :

Muayyen akşamlarda Yayın komitesi tertibiyle aşağıda adı yazılı arkadaşlar faydalı mevzular üzerinde konferanslarını verdiler. Bunların şehrin kalabalık yerlerine konan Operlörler etrafında alâka ile dinlendiğine şahit olduk:

Ramiz: Eti Türkleri	Rüstem: Aile ekonomisi
Raşi bin öz: Dilimizi sevelim	Hakkı somay: Dış bakımı
Fezullah sacit: İnkılâp ve -	Ömer Sanver: Montrö
inkilâba iman.	

Geziler :

28 Mayısta köycülük kolu Misise gitti. İhtiyaçları dinledi. Acil olanları temine çalıştı. Cemil Alsan, Hakkı Somay ve Mazhar Erdoğan 90 hastaya, 40 diş hastasına baktılar. 4 Temmuzda Yemişli köyüne gidilerek köy defteri üzerinde köye izahat verildi. 11 Temmuzda da Nufus defteri tanzim işlerinde ve köy kanunu tatbikatında Mehmandarlılara mahallinde yol gösterildi.

Sergi 22 — 30 Haziran :

Mersin Halkevinde açılan ince işler ve resim sergisinden bazı eserler bir hafta da Adana Halkevinde teşhir edilmiştir. Ziyaretçiler amatör arkadaşların defterlerine takdir ifade eder yazılar yazmışlardır.

Kars Temmuz, Ağustos :

Ev tarafından Kız Lisesinde açılan Fizik, Fen bilgisi, Cebir, Hesap, İngilizce kurslarında kız; Namık Kemal okulunda açılan Fransızca, İngilizce, Riyaziye kurslarında erkek çocuklar yetiştirilmiştir. Bütünleme sınavını yapan öğretmenler çocukların iyi yetişmiş olduğunu söylemişlerdir.

Nişan, Düğün :

Halkevi bahçesi 3 Temmuzda ev üyelerinden Zeynelle Hicretin nişanlarına, 15 Temmuzda da Şevkette İsmetin düğünlerine sahne olmuştur.

Fikir adamı gibi hareket etmek ve
iş adamı gibi düşünmek
lâzımdır.

(*Dokuzuncz sahifeden artan*)

ruhia bedenin, genişlikle tefekkürün, hürriyetle zaruretin ve âlemle Allahın iştirâkini cesurâne kabul ve müdafaa ederek, soraki vazih ayrılışlara rağmen, ilerisi için örnek olan bir ispiritüalizm icad etti. Zekâları, kendinin yarı yolda kaldığı fakat diğerlerinin sonuna kadar ilerlediği, bir idealizm yoluna sokarak modern metafiziği halketti. O, hiç bir zaman gözden kaçırmamaklıgımız icabeden bir terbiye ideali yarattı; bu ideal, aklın, işi mutlak surette hafızaya havale etmesini ve öz bilginin sathice kazanılan ansiklopedik bir bilgilenme ile ve bilgi işini kestirip atmak demek olan öz bilgi hakkındaki bariz bir cehl ile pek az münasebeti olduğu fikrini tazammun eder. O, «Usule dair nutuk» u için hususî surette, soraki Fransız felsefesinin tatbik ettiği hayırhah bir şekil de icad etti. Fikirlerini herkese yaymak için Lâtinceyi terketti. Filhakika (Descartes) ın gözünde asıl fazilet hayırhahlıkta ve âli cenablıkta idi. Hele hazır yapılmış fikirlerle zihni dolduran tabirleri, mümkün olduğu kadar, bir yana atarak ve o zaman kullanılan kelimelere mühim bir yumuşaklık kazandırarak filozofu yeni tefekkürler için icada davet etti ve ona gayret sayesinde bir muharrir olmağı da tavsiye etti. Kendi de dehası sayesinde böyle bir muharrir idi. Her şeyin üstünde o, zihnin felsefeye de, ilme de kendini empoze etmesi icabeden bir zihin durumu yarattı. Bu durum tefekkürün anane karşısında olduğu kadar tabiat muvacehesinde de metin, belki magrur, bir kalkınması... Hiç eğilmeyen bir istiklâl iradesi... Zekâ iktidarına sonsuz bir inanış idi. Nihayet o, spekülâtif sahada icadetmek ihtiyacını yani etüd edilen mevzuda önce hazırlanmış şeyleri kabul edecek yerde tefekkür vasıtasile yeniden bir şeyler canlandırmak ihtiyacını icadetti. Onun tahlilî hendesesi bundan başka bir

şey değildir. İşte böyle oluş muhtelif tarihçilerce muhtelif surette sistematize edilen doktrinine daha fazla tesbiti ve kısıtılması zor bulunan vahdeti temin eder. Zira çok defa istikrai felsefenin tam kendisi diye anılan bu doktrin esas olarak hadsi (Intuitif)dir de. Dekartçıların kabul ettiği manada hadsidirki müteamil olan manayı yakındır. Bugün bazılarının, Descartes da geçtiği veçhile « yalnız hayat içinde kalarak ve istigraktan uzaklaşarak » kazanılan bir bilgi diye aldıkları manada da hadsidir. Çünkü «Descartes» buna bir ad vermiyerek bından bahsetmiştir. İşte onun Prenses Elizabete yazmış olduğu mektuplardan birine göre ruhun bedenle iştirâkine dair bilgimiz böylece kazanılacaktı. Binaenaleyh fikrimizi iki kelime ile hulâsa edelim:

Her Felsefe doğrudan doğruya veya bilvasıta «Descartes»a dayanır. Onun felsefesini yakından tettebbu etmemiş olanlar bu nazari zekânın (muasırı bulunan filosof Gassendi de ona müstehziyan bu adı veriyordu) bugün bizimki gibi bir sergi ile pek az ilgileneceğine hükmedeceklerdir. Halbuki bence eğer «Descartes» bugün yaşasaydı o da sergiyi alâka ile gezerdi. Zira, Alemşumul bir nevi bilgi içinde ilmi ve felsefeyi mezceden «Descartes» bilhassa hayat bilgisinin, ezeüm'le tbbın tettebbuuna telmih ederek mevzuunda bizi «tabiata hâkim ve sahip bir hale getirmeği» ele alıyordu. Bu tettebbuda fizikimizin ve mekanikimizin önce geleceğini kabul ediyordu: Bundan dolayı «Descartes»ı tefsir eden yeniler daha ileri gittiler ve (Descartes) da teori tatbikata bağlıdır.) dediler. Bunlardan birisi: (Aristonun fiziği bir artist fiziğidir, «Descartes»ınki ise bir Mühendis fiziğidir.) diyor. Bu görüş tamamen doğrumudur? Buna hem evet hem hayır diyeceğim.

Eğer en son mevzu ve gaye konfor, iyi yaşamak hatta «Descartes»a nazaran Fiziğe ve mekanîge irca edilmiş bir Biyolojinin yardımile filozofinin bize bahşedeceği bir hayat uzunluğu olacaksa hayır. Yok eğer maddi faydalılıklarından başka ilmin tatbikatındaki bunaca muvaffakiyetleri ile kuvvetimizi kendimize karşı isbat ediyor, istiklâlimizi hatta hâkimiyetimizi tanıyor ve tasdik ediyoruz diye telâkki edilecekse evet. «Descartes» zihni Aristoculuktan kurtardı, «Levhi emles» haline getirdi. Ve binnetice önceden kabul edilmiş düsturlarla işlemek suretinde yoluna devam eden metodu bıraktı. Delâletlerle zihnin faaliyete geçeceği yeni unsurlar «vazih ve sarih» fikirler halinde olmalıdır dedi. Fakat zihin arızı veya suni olmiyan vazıhlığı ve tec-

rübânın indi olarak parçalamasıyla münasebeti bulunmayan tefrik ve temyizi niçin tanıyacak ve kabul edecek? Tabiatile zihin «Tesirli» olabilmek ve bir Fransızca kelimeyi İngilizce manada almak suretile «Amil ve Fail» olmak için kabul edecek. Öyle ki ilmi kucaklayan felsefe yavaş yavaş bizi tabiata hâkim kılacak ve bu hakimiyet terakkilerile, tedricen, filosofik sipekûlâsiyona gittikçe tamamlanmış bir matiyer hazırlıyacaktır. Teori ve tatbikat bazı bakımdan ve bir nisbet altında bir (Pragmatisme metaphisique) denilebilen bir hal içinde, mütakabilen, muayyen şartlara tabi kalacaklardır.

Şimdi (İzafilek nazariyesi) nin fizik ilmimizi dekartçı bir istikamete sokmadan çok zaman önce zaten dikkate şayan bir halde bulunan dekartçılığın modernliğini düşünelim. Ve eğer yeni cinsten bir determinizm fizik ilmimi, yeni fiziğin keşfettiği veçhile, eşyanın mahiyetindeki (Gayri muayyeniyetlik)e götürürse dekartçılığın girebileceği hali de göz önüne alalım. Müellifin filozofu ve felsefeyi telâkkisinde zamanının çok ilerisine geçmek hususundaki modernliğini de düşünelim. Bizzat eşyadan başka bir şeyle de uğraşmamak için o, eşya hakkında söylenen şeyleri de bir yana attı. Önce asker olarak, sonra da zevki için Almanya'yı, Macaristanı, Hollandayı ve diğer memleketleri dolaşmak suretile büyük turismi nefsinde tatbik etti. Beynelmîlel fikri yardımlaşma için Milletler cemiyeti ve Fransa hükümeti Cenevrede, Pariste merkezler kurdular. «Descartes» ise muhtelif memleketlerin ilim adamlarile münasebet peyda ettiği, bir Prensesle muhabereye giriştiği ve bir Kraliçeye ders verdiği zamanda dahi bu yardımlaşmanın lüzumunu sezmişti. O, daha çok huzur ve istiklâl kavuşmak niyetile bir yabancı memlekette oturmak, orada da yer değiştirmek suretile hayatını en verimli bir hale koyacak tarzda tanzim etmişti. Böyle yapmaktaki ta memleketin hizmet için en güzel bir çare idi. O, kitabî olan ilme tenezzül etmedi, münazarayı kabule mecbur olduysa bile bundan hiç hoşlanmadı. Profesyonel fikir adamlarının bir arada münakaşa yaptıkları sıkıcı muhitlerde, kapalı salonlarda o, oraya çağrılmadan gelen de â amatörü halinde kaldı; kapıları, pencereleri arkasına kadar dayadı. Hava ve zıya istedi, herkesi serberçe teneffüs etmeğe davet ve mecbur etti. Vaktile (Francis Bacon) da böyle bu kabil şeyler yapmıştı. Fakat «Descates» buna en güzel örneği verdi. Onun şahsını tasavvura çalıştığım zaman onu önce

Almanyadaki meşhur sobasının başında fikirlerle başbaşa kalmış görürüm, fakat onu soymak ve sahile atmak için mavnaçlar tuzak kurmuşken hileyi keşfederek kılıcını çektiği ve hırsızları hürmete ve itaate mecbur ettiği mavona içinde de tahayyül ederim. Biliyorum ki işle fikir arasındaki münasebetler üzerine birçok münakaşası yapılabilir. Fakat benim filosof için, hatta herkes için tek f edeceğim remiz bütün remizlerin en basiti ve zannerim Dekarta en çok raci olanıdır.

Fikir adamı gibi hareket etmek ve iş adamı gibi düşünmek lâzımdır.

Henri Bergson

Kitaplar:

Eflâtunun ide nazariyesi

Yunus Kâzım Köni

Yunus Kazım Köninin eflâton metinleriyle eflâtunu anlatan metinlerden kavrayıcı bir terkip ve telhis ile vücuda getirdiği bu kitap, mütevazî mukaddemesine rağmen, uzun bir çalışma eseridir. Her münevverin okuması lâzım gelen ana kitaplardan biridir. Bu kuvveti hem eflâton felsefesinin felsefe tarihinde ilk nirengi noktası oluşundan hem de Köninin itinasından alıyor.

Eser, bir kısa başlangıçla dört uzun bölümden ibarettir. Sonunda büyük feylesofun (gençlik eserleri, büyük eserleri, ihtiyarlık eserleri şeklinde tasnif edilmiş olarak) bir de eserler listesi vardır.

ÇUKUROVADA :

Etili Şairler..

— III —

YAZAN: TAHA TOROS

Şair imdadı'nın güzel koşmalarını geçen sayımızda okuyularımıza sunmuştu. Bu nushamızda da bir koşmasıyla Tarsus kolerası hakkında söylediği destanını bulunduracağız.

Bu uzun destan gösteriyor ki 1311 de Tarsusta vukubulan kolera salgını memleketi harabeye çevirmişti.

İştebu gibi halk destanlarının yardımıyla biz mazinin tarihi vakalarını öğrenmiş oluyoruz.

Şiir ve sanat itibariyle büyük bir değeri olmasa da bu gibi destanların mahallî ve tarihî vakaları musralarında yaşatması başlı başına bir kıymettir.

Buradan anlayabiliriz ki halk şairi, divan şairinden daha çok, memleketinin elemi terennüm etmektedir. O gördüğünü bir objektifle destanına naklederken de kendi kudretine göre bir eser yaratabilmiş sayılır.

Bu gibi halk şiirlerinde sanat ve şiir vasıflarından ziyade anlatılan mevzuun değeri vardır.

Koşma

— I —

*Çifçi olup tutma tutmak istersen
Aba ister, çizme ister, don ister.
Koza, küncü, buğday ekmek dilersen
Rahmet ister, hizmet ister, gün ister.*

*Ergenlik sultanlık, gelin kahrı zor
Yüz şey ister, yağ, tuz, ister un ister
Kaydet bu sözberi sen yaz deftere
Evlâdın olursa verme bir yere*

*Şayet verirsen bir kôşkere
Sahtiyan ister, meşin ister, gön ister
Okudu İmdadî bidi bu resmi
Çar anasıyla insanın cismi*

*Boşuna okunur aşıkın ismi
Hub ad iser, mahlas ister, ün ister
Soyunup girersen bu er meydanı
Kuvvet ister, geyim ister, el ister*

*Olur mu cehl ile aşk imtihanı
Akıl ister, fikir iter, dil ister
Ehli hal söz söyler değer dünyayı
Erenler fehmetsin işbu noktayı*

*Bulmak istersen bu muammayı
Elif ister, Becim ister, dal ister
„İmdat,“ aşkı bilen betraha gitmez
Dildeki metain pazara yetmez*

*Vücut bir tarladır her fidan bitmez
Bülbül ister, sünbül ister, gül ister*

Kolera destanı

*Dinle güftarmı arifüdana
Derunumda şimdi açam nihanı
Dil mülkü tutuştu narı suzana
Ah ettikçe zuhur etti dumanı*

Hakka doğru ğitmez oldu bet kulu

Geri kaldı hakkın emri, usulu

Çokların gittiği şeytanın yolu

Boşa bıraktılar rahî rahmanı

Azdır giden şimdi rahi mevlaya

Heves edilmekte zevki dünyaya

Taat etmez oldu evlât babaya

Akıldan çıkaram ahir zamanı

Kal'amız bozuldu işimiz harap

Akil isen düşün bundan hisse kap

Kıyamet gününden açıldı çarbab

Her tarafta zahir oldu nişanı

Mehdii resuldan oldu işaret

Galiba yakındır ruzu kıyamet

Çar kitabı yazan ol desti kudret

Hak böyle buyurdu emrû fermanı

Hikmeti rebbanibu emre gafur

Halâkı kudretten eyledi zuhur

Azrail Tarsusa edince ubur

Dikti sancağını kurdu meydanı

Kolera başladı alem uyandı

Tutulanın çeşmi kana boyandı

Ecel sefinesi geldi dayandı

Açtı yelken duyuldu figanı

Bir fırtına oldu tuttu etrafı

Günden güne artmakta mevtin alafı

Girdi aramıza bir can havfi

Nicenin tutuldu bunda zebamı

İşledi insanda narı ihtirak

Çoklarını sardı bir gizli merak

Otuz kuruş oldu bir şişe konyak

İçip yolda düştü öyle sekranı

Tarsusun içine düştü bir figan

Çıgırıştı ahali yarap el aman

Bir günde gidince birden yûzon can

Herkez sağlığından kesti gûmanı

Devamı var

Denizde doğu ve sen

*Hayret, korku önünde
Bir dınmeyen şarıltı.
Nasıl girdi ruyana
Ansızın bu parıltı?*

*Madem titriyor için
Ve gözün kamaşıyor
Hayret senin hakkındır,
Sende hayat taşıyor!*

Suat Salih Asral